



(धर्मपद हा पालि तिपिटकाच्या खुद्धकनिकायातील एक अतिशय महत्वाचा ग्रंथ आहे. या ग्रंथामध्ये तथागत बुद्धानी उपदेशिलेल्या गाथांचा संग्रह आहे. संपूर्ण धर्मतत्त्वज्ञानाचा सार या गाथांमध्ये आलेला आहे. म्हणून धर्मपद हा ग्रंथ जागतिक साहित्यामध्ये अधिक प्रसिद्ध आहे. प्रस्तुत पाठातील गाथा धर्मपदाच्या विविध वगातून घेतलेल्या आहेत)

अक्कोच्छि मं अवधि मं, अजिनि मं अहासि मे ।  
 ये च तं उपनयहन्ति, वेरं तेसं न सम्मति ॥

अक्कोच्छि मं अवधि मं, अजिनि मं अहासि मे ।  
 ये च तं नुपनयहन्ति, वेरं तेसूपसम्मति ॥

न हि वेरेन वेरानि, सम्मन्तीध कुदाचनं ।  
 अवेरेन च सम्मन्ति, एस धम्मो सनन्तनो ॥

न पुष्पगन्धो पटिवातमेति, न चन्दनं तगरमल्लिका वा ।  
 सतश गन्धो पटिवातमेति, सब्बा दिसा सप्पुरिसो पवायति ॥

अभिवादनसीलस्स, निच्चं वङ्गापचायिनो ।  
 चत्तारो धम्मा वङ्गन्ति, आयु वण्णो सुखं बलं ॥

सुखो बुद्धानमुप्पादो, सुखा सद्भम्मदेसना ।  
 सुखा सङ्घस्स सामग्नी, समग्नानं तपो सुखो ॥

नत्थि रागसमो अग्नि, नत्थि दोससमो गहो ।  
 नत्थि मोहसमं जालं, नत्थि तण्हासमा नदी ॥

#### शब्दार्थ / सद्दर्थ

**अक्कोच्छि (भू. अक्कोसति)** – शिवी दिली.

**मं (द्वि.वि.अहं-मी)** – मला.

**अवधि (तृ.तु.ए.भुं,वधति)** – मारले.

**अजिनि (भू.जिनाति)** – जिंकले.

**अहासि (भू. हरति)** – दूर सारले.

**ये (स.ना.)** – जे, जो, ज्याला.

**च (अ.)** – आणि, आता, नंतर.

**वेरं (न.)** – वैराला.

**उपनयति** – शत्रुत्व बाळगतो.

**न (अ.)** – नाही.

**तेसं** – त्याचे

**हि (अ.)** – खरोखर, कारण.

**सम्मति (क्रि.)** – क्षमने, शांत होणे.

**एस** – हा.

**कुदाचनं (अ.)** – सदैव, प्रत्येक वेळी.

**सनन्तनो** – सनातन, प्राचीन.

**धर्म (पु.)** – सत्य, स्वभाव, नैतिकता, सदाचार.

**गन्ध (पु.)** – गन्ध, सुवास.

**पुष्प (नपु.)** – पुष्प, फुल.

**पटिवातमेति (पटिवातं + ऐति)** – वाच्याच्या विरुद्ध जातो.

**सत** – सन्त.

**पटिवातं (क्रि.वि.)** – वाच्याच्या विरुद्ध वाहणे.

**दिसा (स्त्र.)** – दिशा.

**पवायति (क्रि.)** – दरवळतो.

**निच्च (वि.)** – नित्य.

**बृहापचायिनो (बुहू+अपचायिनो)** – वृद्धाला अभिवादन करणे.

**बृहति (क्रि.)** – वाढतो, वृद्धि होणे.

**देसना (स्त्र.)** – उपदेश, शिकवण.

**सामगी (स्त्री.)** – एकता.

**सम (वि.)** – सारखा, समान.

**जाल (नपु.)** – जाळे.

**सब्ब** – सर्व, सगळे.

**सप्पुरिस (पु.)** – सत्पुरुष.

**अभिवादनं** – अभिवादन.

**बुहू (वि.)** – वृद्ध, आदरणीय.

**बुद्धानमुप्पादों (बुद्धानं + उप्पादो)** – बुद्धाचा जन्म.

**अन्थि** – असणे.

**गह (पु.)** – दुराग्रह.

**स्वाध्याय h**

**प्रश्न १ : योग्य पर्याय निवडून पालि वाक्य पूर्ण करा.**

- १) न हि वेरेन ..... सम्मन्तीध कुदाचनं । (वेरानं, वेरानि)
- २) सतश्च गन्धो पटिवातमेति, ..... दिसा सप्पुरिसो पवायति । ( सब्बं, सब्बा)
- ३) चत्तारो ..... वड्हन्ति आयु वणो सुखं बलं । ( धम्मेन, धम्मा)

**प्रश्न २ : खालील गाथा पूर्ण करा.**

- अ) न हि ..... ।  
..... सनन्तनो ॥
- ब) सुखो ..... ।  
..... तपो सुखो ॥

**प्रश्न ३ : धम्मपदं या ग्रंथाचे महत्त्व स्पष्ट करा.**

**प्रश्न ४ : खालील संधिविग्रह करा.**

- अ) न निथि.
- ब) सप्पुरिसो.
- क) नुपनय्यन्ति.

**प्रश्न ५ : खालील समासिक शब्दाचा विग्रह करा.**

- अ) धम्मपद.
- ब) सद्भाष्मदेसना.
- क) पुण्फगन्ध.

**प्रश्न ६ : खालील शब्दांची रूपे ओळखा.**

- अ) मं,
- ब) तेसं,
- क) वेरेन,
- ड) समग्गानं,
- इ) तपो,
- प) बृहापचायिनो,
- फ) उपनय्यन्ति.

